

DE MUNT KLAPPER

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE vzw
Koninklijke Vereniging

Driemaandelijks tijdschrift

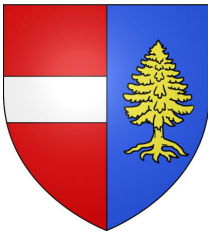
- 117 -

januari-februari-maart 2023

10 CENTIMES 1918 DE LA VILLE DE THANN, ELZAS, EEUWENLANG EEN TWISTAPPEL

LA VILLE DE THANN

Omdat in dit artikel een muntstuk, meer bepaald noodgeld (monnaie de nécessité) van Thann wordt besproken, is het noodzakelijk om alvorens even de geschiedenis in te duiken met de huidige stad Thann – zij het wat oppervlakkig – kennis te maken.

Thann (*) is een gemeente in het Franse departement Haut-Rhin (regio Grand Est). In de Elzas (L'Alsace) dus. De gemeente telde op 1 januari 2019 7.767 inwoners en maakt deel uit van het **arrondissement Thann-Guebwiller**.

Volgens de legende vindt de stad **Thann** haar oorsprong in een wonder dat wordt toegeschreven aan Saint-Thiébaud, bisschop van Gubbio (Umbrië in Italië). Volgens historische feiten zou de stad **Thann** zich hebben ontwikkeld na het openen van een tolhuis bij de ingang van de Thurvallei. Mythe of realiteit?

Om wat verder in de tekst de achtergrond van het slaan van het beschreven 10 centimesstuk beter te kunnen begrijpen, is het ook nuttig om de ligging van **Thann** in de 'Haut-Rhin' (de Bovenrijn), in L'Alsace (Elzas) juist te situeren.

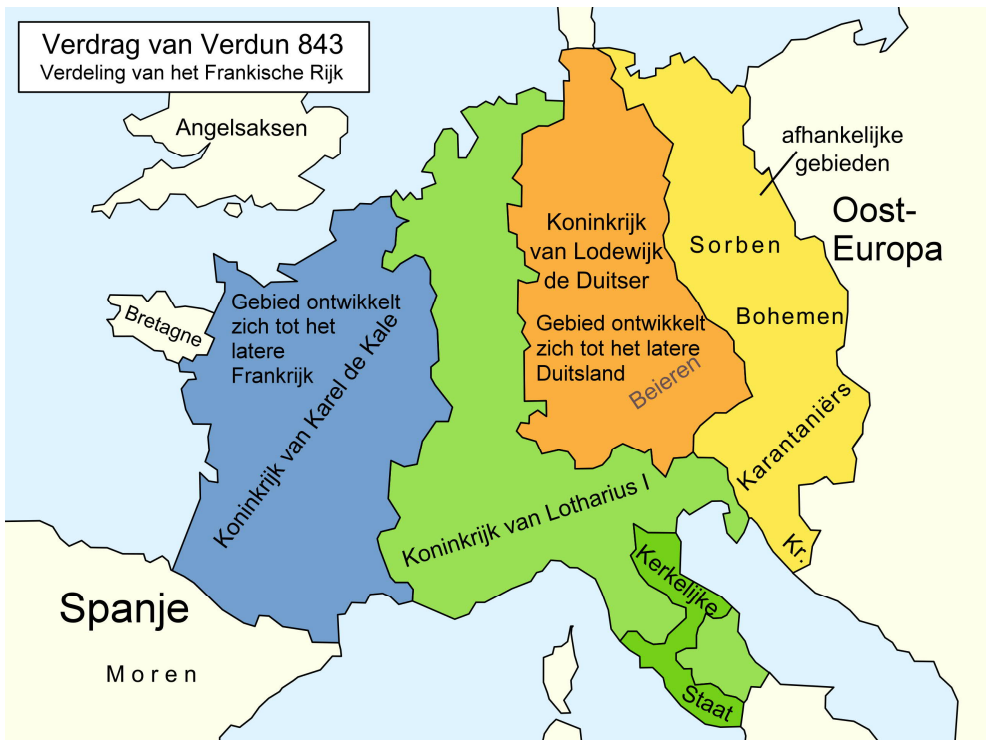
ELZAS (*)

Het eerste deel van de naam komt nog voor in het Nederlandse 'elders' en het Engelse 'else'; het tweede deel is etymologisch verwant met 'zitten' (gezetten zijn), 'zetel', 'zate'. In het Nederlands is de naam 'de Elzas', in het Duits 'das Elsass', In het Frans 'L'Alsace'. Elzas, op de andere oever van de Rijn gelegen.

Zoals hierboven al geschreven kunnen we best enkele eeuwen teruggaan om de vaak opflakkerende en soms jaren durende spanningen en rivaliteit, die er tussen Frankrijk en Duitsland hebben bestaan, te begrijpen. Gemakshalve spreken we over deze twee landen zoals ze op de dag vandaag zijn begrensd.

Voor sommigen misschien wel wat vergezocht, maar voor wie geschiedenis in het algemeen een plaatsje in zijn of haar leven heeft gegeven de als vanzelfsprekendheid zelve. Dus op de eerste plaats puur uit de geschiedeniskennis die men vroeger heeft opgedaan. Maar zo nodig de noodzakelijke bronnen raadplegen.

HET VERDRAG VAN VERDUN

De Frankische koning Karel de Grote (° 747/748 - † 814) had in de loop van zijn regeerperiode, voornamelijk in de tweede helft van de 8ste eeuw, (in het huidige Europa) een groot rijk tot stand gebracht. Nog tijdens zijn leven erkende hij na het overlijden van enkele zonen in 813 zijn nog enige wettige erfgenaam Lodewijk de Vrome als medekeizer. In 814 volgde Lodewijk de Vrome (° 778 - † 840) zijn vader op. Maar na Lodewijks dood werd het rijk wegens de onenigheid onder zijn drie overlevende zonen noodgedwongen verdeeld. Deze opdeling gebeurde na het Verdrag van Verdun in 843.

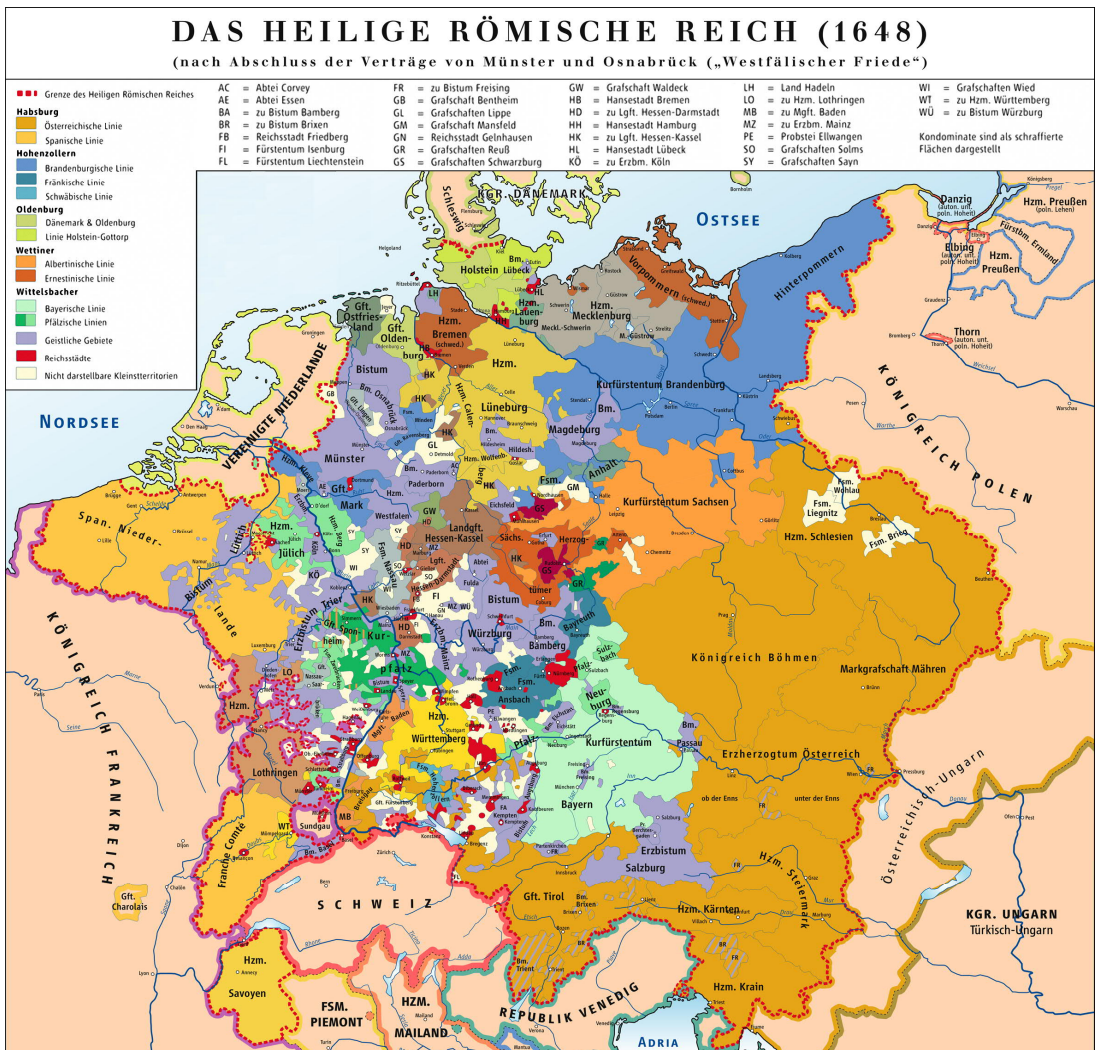
Aankankelijk ontstonden toen het Oost-, het West- en het Midden-Frankische Rijk. Deze gebieden kwamen respectievelijk onder de heerschappij van Lodewijk de Duitser (804-876), Karel de Kale (823-877) en Lotharius (795-855).

Op deze manier werd weliswaar een onenigheid tussen de broers die tot een burgeroorlog was uitgegroeid beslecht, maar latere delingen van het ooit zo machtige Frankische rijk zorgden de facto voor het ontstaan van de huidige landen Duitsland en Frankrijk en helaas ook voor hun eeuwenlange strijd om de macht in Europa.

LOUIS XIV (*)

We maken een sprong naar de Franse Zonnekoning, Lodewijk XIV (° 5 september 1638 - † 9 september 1715). Deze ambitieuze Franse vorst was niet alleen voortdurend in strijd met de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden en Spanje, maar hij bemoeide zich ook met Portugal, haalde de banden met het Ottomaanse Rijk nauwer aan en claimde hij door de verovering van Franse kolonisten zelfs gebieden in Noord-Amerika. Denk maar aan Louisiana, dat naar hem werd genoemd, of aan het Canadese Quebec, waar Frans nog altijd de hoofdtal is.

Zelfs met de verovering van de Savoie, dat vandaag onbetwistbaar Frans territorium is, had 'le Roi Soleil' alle moeite. Zijn droom was immers een rijk met als natuurlijke grenzen minimum de Rijn, de Alpen en de Pyreneeën.

Maar in het licht van deze bijdrage dienen toch vooral Lodewijks bemoeienissen met het Heilig Roomse Rijk der Duitse Natie onder de aandacht gebracht te worden. Het was een los verband van staten, stadstaatjes en kerkelijke gebieden, talrijke onafhankelijke en semi-onafhankelijke vorstendommen. Officieel een rijk met aan het hoofd een keizer, een regeerder met een eerder symbolische macht, die door keurvorsten werd verkozen. Als het erop aankwam, trokken de vorsten en hoge edelen zich weinig van hem aan.

Tussen 1678 en 1680 schoven Frankrijks grenzen verder naar het oosten op en werd de Elzas – een vaak betwiste streek waarover wij het als zwaartepunt van dit artikel wat verder uitgebreid zullen hebben – onderdeel van het rijk. Groot bleef de gebiedshonger van de Franse alleenheerser. Dit blijkt eens te meer duidelijk na het Bestand van Regensburg (1684), waarin naast andere bepalingen een definitieve overeenkomst stond om Straatsburg, Luxemburg en een aantal andere gebieden twintig jaar in zijn bezit te houden. Duidelijk niet van aard om een definitieve vrede te waarborgen.

NAPOLEON

En weer kwam in de 19de eeuw de Franse bemoeizucht van Frankrijk in het Duitse gebied pijnlijk om de hoek kijken. Met als gevolg het later ontstaan van de Duitse Bond.

de heersers hun koningskroon en de uitbreiding van hun gebieden aan Napoleon zelf te danken hadden. De Duitse gebieden ten westen van de Rijn en de Noordzeekust tot aan Lübeck, waren Frans grondgebied. In Midden-Duitsland regeerde Napoleons broer Jérôme Bonaparte als koning Hieronymus Napoleon I van Westfalen over een deel van Midden-Duitsland. Pruisen en Oostenrijk waren gedwongen bondgenoten van Napoleon. Beide landen moesten elk een corps van 30.000 man meezenden met de Grande Armée tijdens de veldtocht tegen Rusland in 1812.

De Duitse bevrijdingsoorlog (Duits: Befreiungskriege (*)) was de strijd van de Duitsers tegen de hegemonie van Napoleon I. De Franse keizer had veel invloed in Duitsland als beschermheer van 'de Rheinbund' (*) (Een confederatie van vazalstaten van het Eerste Franse Keizerrijk in 1806. De confederatie werd aanvankelijk gesticht uit zestien Duitse staten door Napoleon.) en bondgenoot van Saksen, Württemberg en Beieren, waarvan

En nog steeds bleef L'Alsace in Franse handen, ook na de neder-

laag van Napoleon Bonaparte in de Slag van Waterloo en het Tweede Verdrag van Parijs in 1815. Frankrijk moest zijn territorium terugbrengen tot zijn grenzen van 1790, met verlies van nog enkele kleine gebieden.

DE FRANS-DUITSE OORLOG (*)

Frankrijk vreesde de snelgroeïende Pruisisch-Duitse macht en zag zijn dominante positie in Europa bedreigd. Een gewapend conflict tussen Frankrijk en een door Pruisen aangevoerde coalitie van de Noord-Duitse Bond en een aantal Zuid-Duitse koninkrijken duurde van 19 juli 1870 tot 10 mei 1871. Pruisen en zijn bondgenoten wonnen het conflict. Dit leidde tot de val van het Tweede Franse Keizerrijk, de afzetting van de Franse keizer Napoleon III en de oprichting van het Duitse Keizerrijk.

Na de wapenstilstand vond het Duitse Keizerrijk dat het Duitstalige provincies Elzas-Lotharingen eigenlijk bij het nieuwe Duitse Rijk hoorden, nadat ze in de 17de en de 18de eeuw door Frankrijk waren geannexeerd. Economische belangen speelden evenwel ook een rol en Frankrijk werd gedwongen deze gebieden onder de naam Elzas-Lotharingen aan Duitsland ‘terug te geven’. **Thann** werd een Duitse stad.

REVANCHISME (*)

Nadat Duitsland de Tweede Wereldoorlog in 1918 verloor, brak voor Frankrijk het moment voor een revanche aan. De herovering van Elzas-Lotharingen was de belangrijkste trofee die Frankrijk binnenhaalde. Op 9 december 1918 werden de Franse president Poincaré en premier Clemenceau triomfantelijk onthaald in de hoofdstad Straatsburg. Eindelijk was het “onrecht van 1871” rechtgezet.

Toen Frankrijk begin augustus 1914 dan toch in oorlog met Duitsland geraakte, begon een Frans leger meteen met de herovering van de “verloren provincies”. Maar de Fransen trokken zich echter snel terug, toen bleek dat de Duitse legers vanuit België diep in Frankrijk doordrongen en Parijs bedreigd werd.

Alleen een gebied rond het stadje **Thann** in de Opper-Elzas bleef voor de rest van de oorlog in Franse handen en werd als “bevrijd gebied” behandeld. En juist dit feit was de aanleiding voor het slaan van het 10 centimesstuk 1918 door de ville de **Thann**.

10 CENTIMES 1918 DE LA VILLE DE THANN

Uitgegeven door
Type
Ontwerp
Graveur
Voorzijde

Commune de Thann (Haut-Rhin) (Département du Haut-Rhin)
Noodgeld (monnaie de nécessité)
F. Scheurer
Ebstein
Respectievelijk links en rechts van het stadszicht
F. SCHEURER inv. (invenit = heeft het uitgevonden, ontworpen)
EBSTEIN sc. (sculpsit = heeft het gegraveerd)

Keerzijde	Het wapen van de stad Thann in het midden van een gestippelde cirkel. Daarrond de legende: VILLE DE THAN 1918 ALSACE FRANÇAISE. Onderaan binnen een cartouche: 10 C ^{ES}
Jaartal	1918
Nominale waarde	10 Centimes (0,1 Franc)
Munteenheid	Franc (1914-1925)
Muntmetaal	Aluminium
Massa	0,92 g
Vorm	Vierkant met afgeronde hoeken (octogonaal) 20 mm x 20 mm
Munttechniek	Geslagen
Oriëntatie	Medailleslag ↑↑
Oplage	100.000
Ontmunt	Ja
CGB.fr	fnc_238873

HET ONTWERP IN ANDER MUNTMETAAL

Enkele varianten van dit noodgeld zijn in ander muntmetaal te koop aangeboden:

- 1- MA-Shops – Comptoir des Monnaies – essai – Cu – 3,68 g (*)
- 2- Comptoir des Monnaies – Ag – 4,21 g (*)

ONTWERP - DESIGNER (*)

De industrieel en erudiete persoon Ferdinand Scheurer. ° 1865 in **Thann** (Elzas) en † in 1932 in **Bitschwiller-Thann**.

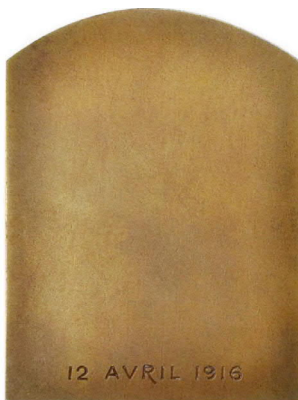

Hij was voorzitter van de vereniging “Les Amis de Thann” (*), die werd opgericht in de laatste dagen van de Grote Oorlog, op 8 september 1918. De vereniging had zich als hoofddoel gesteld om “alle voorwerpen die betrekking hebben op de gebruiken en gewoontes van de Elzassers en hun gehechtheid aan Frankrijk” uit te dragen en te vrijwaren.

GRAVEUR (*)

Salomon Joseph Simon Ebstein, geboren in Batna (Algerije) op 12 mei 1881 en overleden in het 6de arrondissement van Parijs op 5 december 1961, is een Franse beeldhouwer. Hij studeerde aan de Beaux-Arts in Parijs in de ateliers van Louis-Ernest Barrias, Jules Coutan en Émile Peynot. Als lid van de Vereniging van Franse Kunstenaars exposeerde hij op de Salon van Franse Kunstenaars, waar hij een zilveren medaille won in 1924, daarna een gouden medaille in 1928 en vervolgens buiten competitie werd geplaatst. Hij behaalde in 1911 de tweede tweede prijs van Rome voor beeldhouwkunst.

Ebstein was ook een ‘graveur en monnaies’.

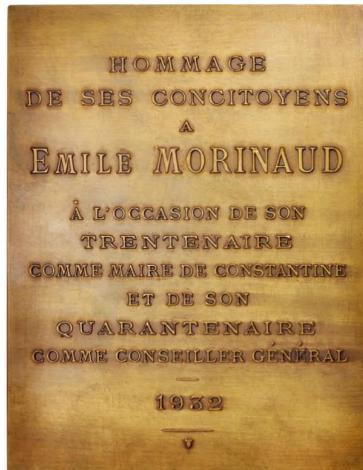
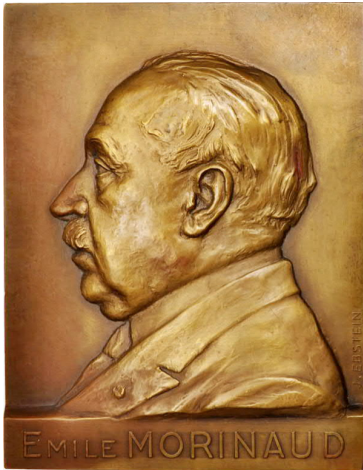
Kunstenaar: Ebstein

Titel: Les Héros d'Afrique, l'Algérienne (vz en kz) (*)

1916

Massa: 82 g

Brons, 46 × 62 mm

Kunstenaar: Ebstein
Emile Morinaud,
burgemeester van
Constantine (Alge-
rije) (vz en kz) (*)
Medaille
1932
Massa: 416 g
Brons, 77 × 99 mm

(*) GERAADPLEEGDE BRONNEN

ANDER MUNTMETAAL VOOR 10 CENTIMES 1918 THANN

<https://www.ma-shops.fr/cdma/item.php?id=516888>

http://www.comptoir-des-monnaies.com/product_info.php/france-thann-essai-en-argent-10-centimes-1918-sup-p-14735?language=fr

DE DUITSE BEVRIJDINGSOORLOG

https://nl.wikipedia.org/wiki/Duitse_bevrijdingsoorlog

EBSTEINS OEUVRES

http://www.comptoir-des-monnaies.com/product_info.php/algeria-medal-les-heros-dafrique-lalgerienne-1916-ebstein-au5558-p-553069

<https://www.ma-shops.fr/cdma/item.php?id=405413>

ELZAS https://www.google.be/search?hl=nl-BE&source=hp&biw=&bih=&q=Elzas+etymologisch&iflsig=AJiK0e8AAAAAYvy-NvJ_IhbML8QrExtSRXSrmbEpAk_G&gbv=2&oq=Elzas+etymologisch&gs_l=heirloom-hp.3...2668.8252.0.9776.18.10.0.8.0.0.106.836.9j1.10.0....0...1ac.1.34.heirloom-hp..9.9.770.6jPqM9MzIhY

FRANS-DUITSE OORLOG https://nl.wikipedia.org/wiki/Frans-Duitse_Oorlog

GRAVEUR https://fr.wikipedia.org/wiki/Joseph_Ebstein

LODEWIJK XIV ‘De zonnekoning – Glorie & schaduw van Lodewijk XIV – Johan Op de Beeck – Uitgeverij Horizon – ISBN 9492626187, 9789492626189’

ONTWERP-DESIGNER

<https://francearchives.fr/findingaid/768d7227a2d44576b5bdd77aa1446d2c82b71e94>

RHEINBUND [https://nl.wikipedia.org/wiki/Rijnbond_\(1806\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Rijnbond_(1806))

STRAATSBURG <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/drafts/Wetenschap/triomftocht-in-elzas-lotharingen-december-1918/>

THANN <https://nl.wikipedia.org/wiki/Thann>

<https://ville-thann.fr/>

1918: SOCIÉTÉ D’HISTOIRE « LES AMIS DE THANN »

<https://journals.openedition.org/alsace/750>

Joris FREDERICKX